

VERKENNING

De zelfbeproeving: voor de spiegel of voor God?

A. van Groos

Zelfbeproeving hoort bij de viering van het Heilig Avondmaal

Als we in de kerk met elkaar over de zelfbeproeving spreken, dan gaan onze gedachten al heel gauw uit naar de viering van het Heilig Avondmaal. Dat is heel begrijpelijk. Want de term zelfbeproeving komt uit 1 Korintiërs 11:28. Maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. Paulus schrijft hier over de zelfbeproeving in het kader van de viering van het Heilig Avondmaal.

Dat de kerken van de Reformatie bij het opstellen van het formulier voor de viering van het Heilig Avondmaal uitgebreid stilstaan bij de betekenis en het belang van de zelfbeproeving, hoeft dan ook niemand te verbazen. Zeker als we letten op de ernst van de zelfbeproeving. Want als we het brood op onwaardige wijze eten en de beker op onwaardige wijze drinken, dan eten en drinken we tot ons eigen oordeel. Je mag zelfs vertalen: dan eten en drinken wij ons het oordeel. Dan nemen we dus niet het brood en de drank van de genade tot ons, maar het oordeel. Zelfbeproeving is een zaak van leven en dood.

Dat wij in ons kerkelijk leven de zelfbeproeving een ruime plaats geven voorafgaand aan de viering van het Heilig Avondmaal, is geheel in overeenstemming met wat de Here ons in zijn Woord heeft geleerd en met de reformatorische traditie. Als wij op de zondag voorafgaand aan de avondmaalszondag met elkaar luisteren naar een voorbereidingspreek, dan mogen we ons daarin verbonden weten met generaties van gelovigen die dit door de eeuwen heen hebben gedaan.

Zelfbeproeving: alleen voor het Heilig Avondmaal?

Het feit dat zelfbeproeving en de viering van het Heilig Avondmaal zo nauw met elkaar verbonden zijn, brengt wel een gevaar met zich mee. Namelijk dat we de zelfbeproeving gaan beperken tot de week van voorbereiding. Maar we kunnen geen dag zonder zelfbeproeving. Want hoe zouden we goed kunnen bidden, als we niet bidden in het besef dat wij van onszelf verloren mensen zijn? Verloren mensen die tegelijkertijd vol vertrouwen naar de Here mogen opzien in het geloof dat Hij ons zeker verhoren wil, zoals Hij ons in zijn Woord beloofd heeft (Heidelbergse Catechismus, vraag en antwoord 117). Als we niet in dit besef bidden, dan bidden we op onwaardige wijze.

Hoewel we onszelf dus elke dag moeten beproeven, moeten we de waarde van de zelfbeproeving in de voorbereiding op het Heilig Avondmaal niet onderschatten. Het gevaar met alledaagse dingen is dat ze door het veelvuldige gebruik aan kleur en kracht verliezen. Daarom is het goed om dingen van tijd tot tijd uit de sfeer van het alledaagse te trekken en daar bijzondere aandacht aan te besteden. Zoals we dat bijvoorbeeld ook doen met het vieren van verjaardagen, trouwdagen, vader- en moederdag. Man en vrouw dienen elke dag stil te staan bij de liefde die ze elkaar moeten geven en van elkaar mogen ontvangen. Toch is het ook zo dat ze op hun trouwdag daar extra mee bezig zijn en dat het een nieuwe impuls geeft aan het huwelijksleven.

Zo is het ook goed dat er kleur is in het geestelijk leven en dat we in het bijzonder voor de viering van het Heilig Avondmaal onszelf beproeven. Zodat de zelfbeproeving door het alledaagse gebruik niet slijt en aan kracht verliest.

Zelfbeproeving: ben ik waardig?

In de praktijk van het pastoraat kom ik regelmatig tegen dat broeders en zusters het idee hebben dat ze bij de zelfbeproeving moeten nagaan of ze wel goed genoeg geleefd hebben. Of de balans nog wel naar de goede kant doorslaat. Vaak is bij deze gemeenteleden de angst dat ze vanwege de zonden die ze hebben gedaan, niet aan tafel mogen. Ze vragen zich af of ze wel waardig zijn om het Heilig Avondmaal te vieren. Toch is dat niet de juiste vraagstelling. Paulus schrijft in 1 Korintiërs 11:27 wel over onwaardigheid, maar hij heeft het daar niet over de vraag of *de mens wel waardig* is. Nee. Hij heeft het over een *onwaardige viering* van het avondmaal.

In Korinte gebruikten de gemeenteleden, zoals in zoveel gemeenten, met elkaar de avondmaaltijd. Om zo met elkaar gemeenschap te oefenen. Maar deze gemeenschap was een gemeenschap in schijn. Want de rijken aten van de overvloed die ze van huis hadden meegenomen en lieten de armen zich redden met het weinige dat zij hadden. Ieder at op wat hij zelf had meegebracht. Dat is geen gemeenschap (1 Kor. 11:21) ! Ze moeten delen met elkaar. Als ze alleen maar bij elkaar komen om hun buiken te vullen en dronken te worden, dan kunnen ze maar beter thuis blijven (vs. 22). Als ze hun rijkdom niet willen delen, dan hebben ze niets te zoeken bij de liefdesmaaltijden. Want ze verbreken zo de gemeenschap der

heiligen. Maar dat niet alleen. Ze eten zich ook nog het oordeel als ze vervolgens aan die tafel nog het avondmaal vieren. Als ze wel van de schatten en de liefde en het offer van de Here Jezus willen ontvangen, maar hun eigen schatten en liefde niet willen delen. Als ze geen offers voor de door Christus gegeven broeders en zusters willen brengen. Dan bezondigen ze zich aan het lichaam en bloed van de Here. Waarmee ze zichzelf onder het oordeel van God brengen. Paulus' verwijt aan de rijken is niet dat ze onwaardig zijn het avondmaal te vieren, maar wel dat ze het op een onwaardige wijze vieren. Op een manier die niet past bij het offer van de Here Jezus en het leven zoals Hij dit in zijn gemeente wil zien. Als we onszelf beproeven, gaat het dus niet om de vraag of de balans van goede werken en zonden nog wel naar de goede kant doorslaat. De zelfbeproeving plaatst ons niet voor een spiegel waarin we onszelf bekijken. De zelfbeproeving plaatst ons voor onze gekruisigde, opgestane en naar de hemel gevaren Heiland, die ons vraagt: wie ben Ik voor u?

Zelfbeproeving: met welk doel?

Paulus is ook heel duidelijk over het doel van de zelfbeproeving. Hij schrijft: maar ieder beproeve zichzelf en ete dan van het brood en drinke uit de beker. De zelfbeproeving die Paulus op het oog heeft, heeft niet de bedoeling om mensen ertoe te brengen dat zij het Heilig Avondmaal niet vieren. Paulus wil juist via de zelfbeproeving broeders en zusters ertoe brengen dat zij zich bekeren. Zoals we dat ook in het formulier van de Heilige Doop uitspreken. 'Wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet wanhopen en al evenmin in de zonden blijven liggen. Want de doop is een zegel en volkomen betrouwbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond met God hebben' (Gereformeerd Kerkboek, p. 513).

Bij de zelfbeproeving gaat het er allereerst om dat wij erkennen dat wij in onszelf volkomen verloren zijn. Maar niet om vervolgens dan maar in die zonden te blijven liggen en niet aan het Avondmaal te gaan of voor de Here in gebed te verschijnen. Maar wel om onze redding bij de Here Jezus te blijven zoeken. De Here Jezus, die voor ons gestorven is en ons bij de doop heeft verzekerd dat Hij ons in zijn bloed wast en reinigt van al onze zonden. De Here Jezus, die ons één maakt met Zichzelf in zijn dood en opstanding, zodat wij van onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden (Gereformeerd Kerkboek, p. 513).

De zelfbeproeving moet ons er dus toe brengen dat wij een afkeer hebben van onszelf en onze redding bij de Here Jezus zoeken. Om vanuit de dankbaarheid voor die redding en de liefde die God aan ons bewijst, dicht bij God te leven en zijn geboden te gehoorzamen.

De zelfbeproeving moet ons ertoe brengen dat we telkens weer terugkeren tot de Here en met hernieuwde kracht leven uit de beloften van God. Beloften die Hij ons bij de doop heeft gedaan, elke zondag weer herhaalt in de prediking en in het Heilig Avondmaal voor ons zichtbaar en tastbaar maakt.

Voor de bespreking

1. Er wordt wel eens geopperd dat het met de zelfbeproeving onder ons maar matig is gesteld. Hoe zou dat komen? Doordat we ons te weinig bewust zijn van onze zonden of doordat we zoveel moeite hebben om echt uit de genade te leven, die God ons geeft in de Here Jezus Christus?
2. Staat u er voordat u gaat bidden, bij stil tot Wie u zich richt? Zou je ondoordacht bidden kunnen beschouwen als een ijdel gebruik van de Naam van God?
3. Is het terecht om te zeggen dat het doel van de zelfbeproeving is, dat we op de goede manier avondmaal vieren en dat het niet het doel heeft om ons voor de vraag te stellen óf we het avondmaal wel mogen vieren? Is dat op grond van 1 Korintiërs 11:28 de juiste conclusie?
4. Hoe zou je ervoor kunnen zorgen dat de zelfbeproeving een grotere plaats in ons leven gaat innemen?